

Ս Ի Ո Ն

ԻԱ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1947

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ԹԻՒ 12

ԽՄԲԵԳՐԱԿԱՆ

ՏԱՐԵՓԱԿ

Պէ գոցենք «Սիւն»ի այս տարեշրջանը, խորունկ համոզումով թէ մեր ուժերուն չափովը ծառայեցինք Հայ Եկեղեցւոյ, հայ ժողովուրդին և հայոց մշակոյթին: «Սիւն»ը մեծ անուններու շքախումբ մ'ունի իր ետին, որոնց մեծ մասը այսօր հանգչած են առ Աստուած: Հակառակ ասոր կարելին ըրինք մեր հանդէսին ընծայելու արժանաւոր կեցուածք մը, պայմաններուն ներած չափովը անշուշտ:

Այս տողերը չունին նպատակ տարուան մը ընթացքին մեր իրազործումները թարմացնելու ընթերցողներու յիշողութեանը մէջ, այլ կը կազմեն տեսակ մը անդրադարձ՝ ցաւին մէջը մանաւանդ մեր մտադրութեանց լիովին իրազործուած չըլլալուն:

«Սիւն» չունեցաւ դուրսէն լայն աշխատակցութիւն, մասնաւորաբար իր իսկ նկարագրին բերումէն ծագած դժուարութեանց պատճառաւ: Հայ բանասիրութիւնը չլքուեցաւ անշուշտ, բայց չերեւաց հոն վճռական նուաճումներու կերպարանքին տակ, որ «Սիւն»ի սերելագոյն և հիմնական նպատակներէն մին է: Կրօնական գրականութեան մեր բերած քիչ մթերքը որակի ազնուական արժանիքներով կը կարծենք ուշագրաւ: Պիտի ուզէինք աւելին՝ այս մարզին վրայ՝ արձագանգ ըլլալու միջազգային կրօնական շարժման, անկէ ընդունելու անհրաժեշտը մեր հոգիի ազնուացման ի սպաս: Գրական, բանաստեղծական, քննադատական ճիւղերը ունեցան իրենց կարելի կերպարանքները մեր հանդէսին մէջ այնքան՝ որքան թերթին ծրագիրը կ'արտօնէր:

Զգուշ եղաւ «Սիւն»ը ազգային ներքին յորձանքներուն խառնուելու, բայց մեծ համակրանքով դիմաւորեց այն բոլորը՝ ինչ որ իբրեւ բարիք և զեղեցկութիւն սկիզբ առաւ և իրազործուեցաւ մեր ազգային ու մշակութային կեանքին մէջ: Հայրենադարձը, մեր մտքի որոշ նուաճումները, և անոնց կարգին մեր մեծ կորուստները, ուրախութեան և տրամութեան փոխադարձ զգացումներով լեցուցին զմեզ: Զուգեցինք միջամուկ ըլլալ կարգ մը ժամանակէն և թիւր դատումներէ պաշուած և առաջարկուած հարցերուն, խոր գիտակցութեանը մէջ մեր ըրածին, այնքան խոռով այդ կացութեան ներքը չստեղծելու համար նոր կնիքներ:

Ոչ ոք կ'անգիտանայ թէ մեր եկեղեցական, և սգգային կեանքի ամենէն փափուկ և ներքնապէս լուրջ շրջաններէն մին է զոր կ'ապրինք: Հայութիւնը իբրև ազգ, ունի անշուշտ իր Հայրենիքը և զայն հոգացող կառավարութիւնը, որու նկատմամբ ինչ որ ալ ուզենք մտածել մերն է վերջապէս. եթէ կ'ուզէք՝ նոյն իսկ՝ բիրտ անգամ աւելի մերինը քան ուրիշինը: Սակայն արտաքոյ Հայրենիքին տակաւին կը մնայ հոծ թիւ մը ժողովուրդի, Գաղթահայութիւնը որ թէև սկսած է հոսիլ Հայրենիքի մեծ զանդուածին մէջ, բայց որուն մեծագոյն մասը, իբրև քանակ և որակ, տակաւին կը շարունակէ մնալ արտաքոյ, ազգային Հայրենիքէն: Կարգ մը բախտորոշ պարագաներ միջամտեցին անշուշտ այս վերջին տարիներուն, որպէսզի ահաւոր պարագաներու հետեանքով իրարմէ անջատուած երկու կէսերը, ղէթ զաղափարական տեսակէտով, անբաժան մնան իրարմէ՝ ցեղային զգացումի, կրօնական հոգւոյ և մշակութային ձգտումներու սերտ առնչութեամբ:

Արտաքին ճակատներուն վրայ սակայն ամէն ինչ տակաւին ի լինելութեան է, ու զփութար է զգալ և տեսնել մեր վաղը, մանաւանդ սփիւռքի մէջ: Պարտինք աւելի լուրջ ըլլալ փչող ամէն հովին չբանալու՝ մեր բոլոր առաջատարները: Ճիշդ է թէ սփիւռքի հայութեան մէջ ողջ և առողջ է տակաւին հայութեան ոգին, որ աղբիւրն է այն բոլոր կարելիութիւններուն և բարիքներուն որ երէկ մերն էին և այսօր մերը պէտք է ըլլան: Սփիւռքի մէջ տղ ինք ազգովին, զի ունինք էական այն տարրերը, որոնցմով կը յորինուի ժողովուրդի մը կենդանութիւնը. մեր հաւատքը, որ է մեր եկեղեցին, մեր ինքնութեան շիղջ, որ է մեր լեզուն. մեր գոյութիւնը արժևորող ամենէն մեծ առաւելութիւնը, այսինքն մեր գրականութիւնն ու մշակոյթը:

Ազգերը կ'ապրին ազատութեան մէջ, ու քաղաքականէն աւելի՝ հոգեկան ազատութեանը մէջ: Այս ճշմարտութեան ապացոյց է մեր պատմութիւնը, Դարեր և դարեր ենթարկեալ ու գերի ապրեցանք քաղաքականապէս, բայց երբեք չդադրեցանք ապրել իբր ազգ, վասնզի բնաւ չկորսնցուցինք մեր հոգեկան ազատութիւնը, որուն տէր մնացինք միշտ մեր լեզունովը, մեր գրականութեամբը, ու մանաւանդ ասոնց իսկական պատասպարանը հանդիսացած մեր եկեղեցիով:

Երբ խօսքը կ'ընենք հոս եկեղեցիին, Հայ եկեղեցիին, չենք ուզեր ակնարկել այլադաւան հատուածներուն, ուշ կամ կանուխ դէպի սպառաքանացում բացուած այդ ճամբաներուն, որոնց մասին պարզ է մեր տեսութիւնը և քանիցս հրապարակուած այս էջերուն վրայ, այլ այն մտայնութեան, որով տեսակ մը կարծեցեալ ազատականութեամբ կամ ազատախոհութեան մէջէն, մեր երիտասարդութեան և մանաւանդ մտաւորականութեան պատկանողներէն ոմանք կը բռնադատեն ինքզինքնին նայիլ մեր եկեղեցիին, զայն նկատելով իբր լոկ ազգայնական կամ մշակութային հաստատութիւն: Այս եկեղեցիին ամէն բանէ առաջ բարոյական զօրութիւնն է, աւետարանէն մեր կեանքին մէջ հոսած և զմեզ ազգովին բարձրագոյն կարելիութիւններու և իրագործումներու առաջնորդած ոյժը, որ հայ քաղաքակրթութիւնն է, հայ արուեստը, հայ հոգին: Մեր մշակոյթը, մեր լեզուն, միայն ու միայն Հայ եկեղեցիով է պայմանաւոր, նոյն իսկ այսօր, առանց Հայ եկեղեցւոյ ոգեկան ոյժին և պահպանող ու զատող ազգակ-

